

Vladimír Libovický – život pro umění a vlast

Marie Čonková

Předmluva

Během téměř celého mého života jsem se zajímala o historické události a literaturu, minulost a životní osudy, navštěvovala historické objekty, prostě dějepis a historie patřily vždy k mým oblíbeným předmětům. Velmi ráda jsem naslouchala starým rodinným příběhům a osudům příbuzných, které vyprávěli zejména prarodiče, tetičky a strýcové. Neustále jsem prohlížela všechny staré černobílé rodinné fotografie a skládala je do fotoalba, rodinný archiv jsem důvěrně znala. Stejně tak mnohem později i fotografie mé vlastní rodiny, mých dětí, nakonec i vnoučat a všech rodinných událostí, to už byly barevné a digitální. Hodně dlouho jsem měla představu, že vytvořím strom života naší rodiny a zmapuji životní osudy jejích členů od narození až k úmrtí. Proto jsem uchovávala nejenom fotografie, ale archivovala i staré dopisy, pohlednice, výstřižky a další podklady. Fenomén rodokmen byl nelehký úkol i vzhledem k tomu, že bohužel nikdo z naší blízké rodiny paměti nesespsal. Svůj odvážný plán jsem začala postupně naplňovat před deseti lety až v důchodovém věku a pokračuji v jeho realizaci dodnes. To mě také časem dovedlo k tomu, abych zahájila rešerše na téma Vladimír Libovický.

Vladimír Libovický byl ve své době znám ve světě. Vykonal mnoho pro taneční divadlo i svoji vlast. Jak už to bývá, doma není nikdo prorokem. Proto dnes jméno Vladimíra Libovického není u veřejnosti tak známé. Přitom patří s pěvcem Eduardem Hakenem asi k nejvýznamnějším Čechům z Volyně, kteří prosluli v umělecké oblasti. Proto jsem se rozhodla o tomto významném představiteli meziválečné i poválečné kultury napsat následující řádky, aby neupadl v zapomnění.

Vladimír Libovický byl náš strýc. Moje rodina Synkových se propojila s rodinou Libovických při uzavření manželství sestry mého otce Antonie Synkové s Jaroslavem Libovickým, který byl Vladimírův bratranec. Podle diagramu vztahů rodinných stránek na MyHeritage, kde mám zpracovaný svůj rodokmen, je se mnou spřízněný sňatkem šest kroků. Obě rodiny se spolu přátelily již od příchodu našich předků z Čech na Volyn v sedmdesátých letech devatenáctého století. Pradědové byli zakladateli obce Noviny České, kde spolu v těsném sousedství po tři generace téměř osmdesát let společně žili až do návratu do Čech v roce 1947. Soužití pokračovalo i nadále při usídlení na Žatecku ve Staňkovicích a Tvršicích, kde bydlel i Vladimír Libovický. Zde jsem prožila prvních šest let svého dětství. Z této doby se datují první vzpomínky na strýce Vladimíra při nejrůznějších rodinných setkáních, kde jsem často slýchala všechna ta jeho poutavá a kouzelná vyprávění o životě v cizině a obdivovala jeho umění. Později se naše cesty rozdělily, o osudech strýce jsme dostávali zprávy od příbuzných, ale více jsme se bohužel nesetkali.

Údaje a data k rodokmenu Libovických mi poskytly české a ukrajinské matriky. Životopisné poznatky posléze bratrance, sestřenice a další žijící pamětníci rodiny Libovických, kteří strýce Vladimíra osobně znali a stýkali se s ním až do konce jeho života. Všechny informace a dostupné archiválie o průběhu vojenské služby jak základní, tak i v zahraniční armádě za druhé světové války jsem si vyžádala už v roce 2020 ve Vojenském historickém archívu v Praze. Ve stejném roce se mi podařilo získat sadu jeho třiceti fotografií uložených v inventáři Státního oblastního archivu v Plzni. Dalších padesát fotografií Vladimíra a jeho rodinných příslušníků mi věnovala vnučka druhé manželky jeho otce v Krtech. Právě sem ho Vladimír často jezdil navštěvovat a doprovodil ho zde i na jeho poslední cestě. V červenci roku 2021 mě navštívil PhDr. Jiří Šíma, majitel muzea v Ledcích u Slaného, odkud předkové rodiny Libovických pocházeli, a zapůjčil mi Vladimírovo album se spoustou fotografií mapujících celou jeho profesní kariéru. Obdobné rodinné album mi věnoval o necelý rok později jeho prasynovec Lubomír Marek, vnuk Vladimírovy sestry Žofie Millerové. Neskutečně mě potěšil i krátkým starým filmem z roku 1959, pořízeným při návštěvě u Vladimíra v Psárech. Abych mohla popsat působení strýce Vladimíra v oblasti kultury v poválečném Žatci, prostudovala jsem šest ročníků časopisu Věrná stráž vydávaným Sdružením Čechů z Volyně v letech 1946–1951. Velmi přínosná pro moji práci byla studie Mgr. Libuše Hronkové z divadelního oddělení Národního muzea v Praze z roku 2018 o počátcích profesionálního divadla na Zakarpatské Ukrajině, kde Vladimír umělecky působil před válkou v letech 1937–1939. Velice si cením materiálů od kolegů z Ukrajiny, kteří mi poskytli a přeložili čtyři vzpomínkové příběhy na Vladimíra Libovického sepsané novinářem a publicistou Česlavem Chitrým a v neposlední řadě vzpomínky slovenského publicisty a Vladimírova přítele docenta Mikuláše Mušinky. Ráda bych upozornila na skutečnost, že tyto příběhy a vzpomínky jsem neupravovala. Pouze cituji paměti, jejichž obsah nemohu sama posoudit a za obsahovou náplň odpovídají sami autoři. Může se stát, že v některých pasážích neodpovídají skutečným faktům. Výsledky svého bádání jsem poprvé zveřejnila v medailonku o Vladimíru Libovickém ve Zpravodaji SČVP v roce 2021 a dále jsem připravila písemný příspěvek k působení Vladimíra Libovického v poválečném Žatci do Sborníku z 12. ročníku konference Poohří konané v Podbořanech v říjnu 2023.

1. Kdo byl Vladimír Libovický

Baletní mistr – sólový tanečník – choreograf evropské úrovně – loutkář – činoherní režisér – umělecký šéf a ředitel – autor libreta a literárních a revuálních pásem – překladatel – za války tanečník a choreograf v Ženevě, Curychu a Lucernu, vedoucí Vojenského spojeneckého divadla pro internované a aktivní účastníky odboje – dobrovolník čs. zahraniční armády na Západě – organizátor a vedoucí Souboru volyňské mládeže v Žatci – zakladatel taneční složky Armádního souboru Víta Nejedlého – čelný představitel počátků profesionálního divadla na Zakarpatské Ukrajině – výjimečná osobnost kulturního a společenského života první poloviny dvacátého století – volyňský Čech – nejslavnější rodák z ukrajinské obce Noviny České.

Noviny České – dům Libovických v roce 2020.

II. *Vladimír Libovický očima času*

Vladimír se narodil 10. listopadu 1906 v obci Noviny České v oblasti Volyně, kde v té době byla početná krajanská menšina. Na Volyni strávil prvních osmnáct let svého plodného života. V roce 1912 začal chodit do české školy v Novinách. Protože už od dětství měl velký zájem o balet, proti vůli otce zemědělce v sedmnácti letech odešel studovat na nově otevřenou taneční školu choreografa, herce a baletního tanečníka Vasilu K. Avramenka ve městě Rovně. O rok později na příkaz otce přestoupil na Zemědělskou technickou školu ve Velkých Opatovicích u Blanska. Tehdy tam také hrál ochotnické divadlo a navázal styky s Jiřím Mahenem, herci Bedřichem Karenem a Karlem Kolářem. Na Volyn se již nevrátil.

Vladimír Libovický s Eliškou Fuchsovou-Lehotskou, Z pohádky do pohádky, Slovenské národní divadlo v Bratislavě, rok 1934.

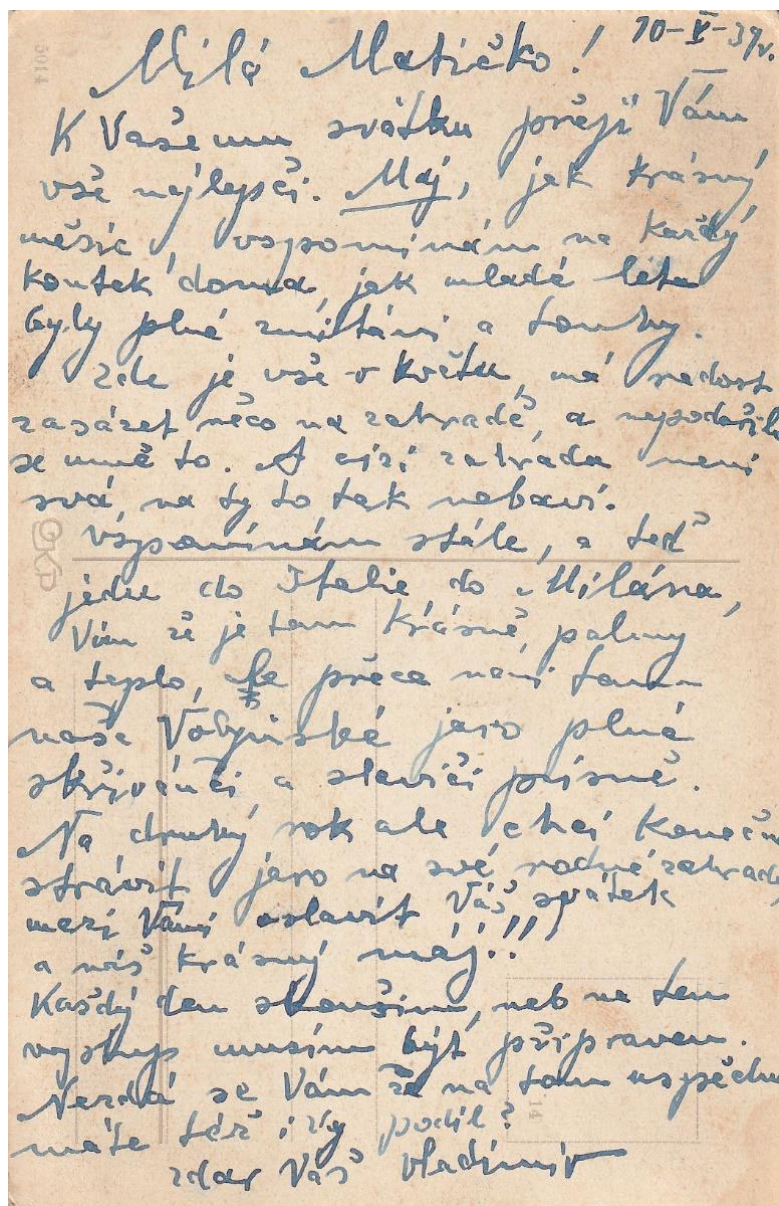
V roce 1928 ze školy utekl do Prahy, kde studoval střední baletní školu Jelizavety Nikolské, primabaleríny Národního divadla v Praze. Už od druhého ročníku veřejně vystupoval. Dva roky tančil ve Velké operetě v Praze u Borise Milce, poté byl sólistou v Městském divadle na Královských Vinohradech a v Aréně na Smíchově. Školu zakončil maturitou ve věku dvacet osm let a v letech 1934–1937 působil ve Slovenském národním divadle v Bratislavě jako první sólista baletního souboru a jevištní partner Elišky Fuchsové-Lehotské.

*Vladimír Libovický s Eliškou Fuchsovou-Lehotskou, Slovanský tanec,
Slovenské národní divadlo v Bratislavě.*

V květnu roku 1937 byl jmenován uměleckým a generálním ředitelem Zemského podkarpatského národního divadla v Užhorodu. V roce 1938 odešel do

Chustu jako choreograf a později ředitel Nové scény, kde působil až do jejího uzavření po maďarské okupaci Podkarpatské Rusi v březnu 1939. V prosinci 1938 se byl loučit s Janem Masarykem, který po své rezignaci na funkci vyslance v Londýně po mnichovské dohodě opustil ministerstvo zahraničí a odplul do USA.

Mili mátičko! 10-5-39.
 K Vašemu svátku přeji Vám
 vše nejlepší. Máj, jak krásný
 měsíc, vzpomínám na každý
 kontek domka, jak uletěle léta
 byly plné smutků a slz.
 Zde je vše v květu, na předstě
 zasázej něco na zahrádě, a vyrostá
 se může to. A cizí zahrada není
 svá, na ty to tak nebudu.
 Vzpomínám stále, a teď
 jedu do Itálie do Milána,
 Vám je tam krásně, palmy
 a teplo, se práce není tak
 naše Volynské jevo plné
 obživěti a slavnosti.
 Na druhý rok ale chci konečně
 strávit jevo na své rodné zahrádě,
 mezi Vami oslavit váš svatek
 a náš krásný máj.
 Každý den obávám, neb na ten
 myšlénky musím být připraven.
 Verba se Vám je na tom usměchu
 máte teď i vy volit?
 Zdar váš Vladimír

Pozdrav Vladimíra Libovického mamince z 10. května 1939.

V roce 1939 jel Vladimír společně s baletem Národního divadla v Praze na mezinárodní festival do Curychu a v neutrálním Švýcarsku zůstal po téměř celé válečné období, působil zde jako baletní mistr a sólista na operních scénách. Po pádu

Francie v červnu 1940 bylo Švýcarsko obklopeno Německem a jeho sympatizanty. Situace se změnila po vylodění spojenců ve Francii v červnu 1944. Spojenecké armády ještě v roce 1944 obsadily většinu území Němci okupované Francie a pro Čechy i Slováky, kteří v té době byli na území neutrálního Švýcarska, se otevřela snadná cesta ke vstupu do naší zahraniční armády.

Vladimír Libovický v době druhé světové války při pobytu ve Švýcarsku.

Týkalo se to i Vladimíra Libovického, který se dostal do Velké Británie a tam byl odveden 5. ledna 1945 do československé zahraniční armády, poté přemístěn ke spojovací rotě Československé samostatné obrněné brigády ve Francii a s ní byl nasazen v boji. Po válce se Vladimír Libovický vrátil i s celou brigádou do vlasti a dnem 29. července 1945 byl demobilizován.

Vladimír Libovický po návratu ze západní fronty v roce 1945.

Po osvobození strávil sezónu 1945/46 v Pražském divadle pro mládež Míly Mellanové. Byl také poslední, kdo k ní později v posledních letech jejího života chodil do sanatoria. Roku 1946 založil v Praze taneční složku Armádního uměleckého souboru Víta Nejedlého a byl jeho choreografem. Po válce byl usídlen v Tvršicích u Žatce, bydlel v Praze a v Psárech. Vyučoval rytmiku na znovuotevřené Městské hudební škole v Žatci a vzhledem k vážnému onemocnění se pak věnoval více překladatelské práci. V roce 1947 vyhověl Vladimír žádosti Svazu Čechů z Volyně, aby věnoval své zkušenosti k povznesení kulturní úrovně zejména

volyňské mládeže a odešel z Prahy do Žatce, kde v témže roce ustanovil a vedl Soubor volyňské studující mládeže. Jako kulturní referent Svazu Čechů z Volyně se podílel na uspořádání celostátních soutěží lidového umění volyňských Čechů tzv. olympiád v letech 1948–1950. V padesátých letech spolupracoval rovněž s ochotníky v Českých Budějovicích a jinde.

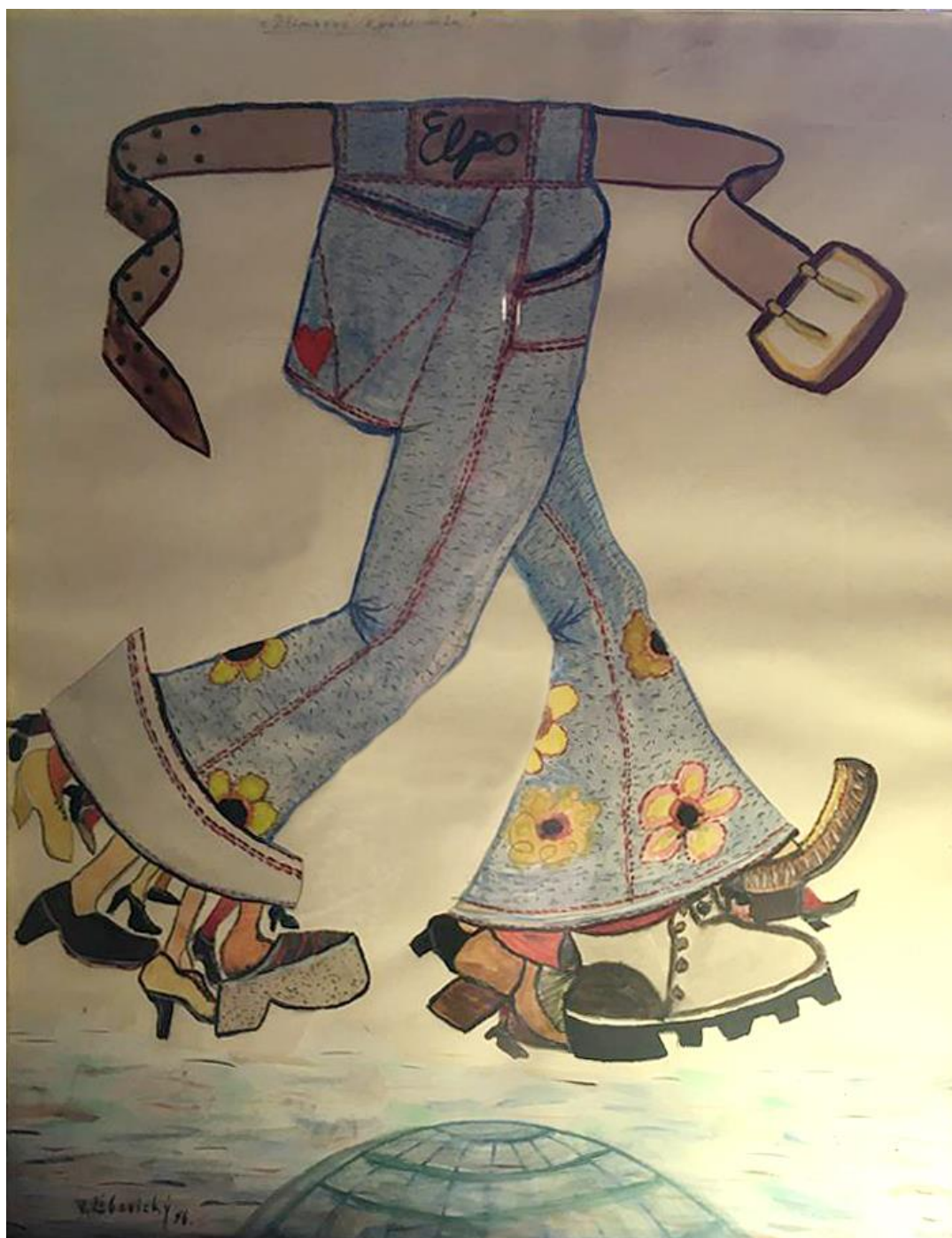
Viktor Miller s Vladimírem Libovickým, rok 1945.

Vladimír Libovický s Mílou Mellanovou v Tvršicích v roce 1948.

V letech 1954–1957 působil opět na Slovensku. Byl choreografem Ukrajinského národního divadla v Prešově a od roku 1956 *Podduklianského umeleckého ľudového súboru* (PUĽS). Napsal libreto a jako choreograf uvedl premiéru baletu „*Marijka – Karpatská rapsódie*“ Radovana Fest-Spišiaka. Straničtí funkcionáři neodpustili Vladimírovi předválečné působení na Zakarpatí, spolupráci s premiérem a poté prezidentem Augustinem Vološinem, a nakonec samozřejmě službu v „západní armádě“.

Musel odejít na penzi a téměř dvacet let strávil ve vesnici Psáry u Prahy, choval včeličky, maloval fantastické obrazy. Dále se stýkal s herečkou a režisérkou Mílou Mellanovou, tanečnicí Ninou Jirsíkovou, s ukrajinskou malířkou a spisovatelkou Evou Bissovou. Vladimír se oženil 13. 8. 1965 s Antonií Soukupovou rozenou Hronovou, která se narodila 6. června 1913 ve Světicích, okres Teplice. Manželství bylo bezdětné. Antonie Libovická zemřela 26. února 1976 v Praze. V Rudém právu se objevila u příležitosti jeho šedesátých narozenin dne 10. listopadu 1966 krátká noticka. Navštívil ještě dvakrát svůj rodný kraj na Ukrajině a prohlédl si tam vlastní muzeum. V březnu roku 1976 se vrátil do Prahy do bytu po zemřelé manželce Antonii a prožil zde zbytek svého života. Ve své závěti daroval svoji pozůstalost sestřenici, která o něj pečovala poslední měsíce jeho života.

Olejový obraz Vladimíra Libovického vytvořený v roce 1976 zřejmě v Psárech.

Vladimír Libovický zemřel v nemocnici v Praze – Krči 18. prosince 1984 na rakovinu hrdla osamocený a v zapomnění. Jeho tělesné pozůstatky byly uloženy do Urnového háje v Praze – Radotíně.

Později byla urna s ostatky přemístěna do Černošic u Prahy na zahradu u domu jeho příbuzných, rodiny Pichrtových.

Náhrobek Vladimíra Libovického v Černošicích u Prahy.

III. Rodokmen Vladimíra a jeho předkové

Ján Libovický – synové Vladimír, Václav a Josef, dcery Anna, Alžběta a Marie – se narodil 7. 5. 1826 v Ledcích 16 u Slaného, byl hajný v Lotouši, zemřel na Volyni v Novinách Českých 5. 1. 1906.

*Náhrobek Jána Libovického, nar. 7. 5. 1826 v Ledcích,
zesnulého 5. 1. 1906 v Novinách Českých.*

Rodiče Jána byli Matěj Libovický, rolník, syn Matěje, narozený 16. 8. 1794 v Ledcích a zemřelý 26. 8. 1843 také v Ledcích a Anna Čížková, dcera Tomáše Čížka, vyznáním byli katolíci. Ján se oženil 22. 5. 1860 v Jedomělicích s Marií Šebestovou narozenou 1837, její otec byl Jan Šebesta, a z tohoto sňatku se narodily tři dcery, Anna v roce 1865, Alžběta v roce 1867 a Marie v roce 1868. Manželka Marie zemřela zřejmě při narození poslední dcery a Ján se podruhé oženil 30. 6. 1868 v Rynholci u Nového Strašecí s Anežkou Millerovou. V roce 1869 se s celou rodinou vystěhoval na Volyn. O osudu dcer Jána Libovického z prvního manželství

víme pouze to, že se Marie na Volyni provdala za Jana Proška, syna Václava. Podnět k odchodu Čechů do carského Ruska za účelem povznesení kulturní úrovně Ukrajinců i úrovně zemědělství na Ukrajině vznikl na Všeruské etnografické výstavě v Moskvě v roce 1867. První organizátoři zprostředkování emigrace Čechů na Volyň a následně zplnomocněnci všech Čechů byli František Příbyl (1838–1904) s Josefem Oličem (1841–1907). „Za chalupu grunt“ – to bylo heslo Františka Příbyla, které Čechy přitahovalo na Volyň za vidinou levné půdy, práva na národní školství, vlastní samosprávu a náboženskou svobodu. Výprava vystěhovalců, která se vydala do Ruska ze Slánska i s Libovickými, mohla jet vlakem do rakouské pohraniční stanice Brody. Tady končily koleje. Dále do ukrajinského města Dubna, které bylo centrem jednoho z dvanácti újezdů Volyňské gubernie, nevedla dráha ani silnice. Museli se tam se svými zavazadly ploužit řadu dní rozbláčenými polními cestami na najatých selských vozech. Bylo to strastiplné putování. Nejednou si v duchu vyčítali, že nezůstali doma, že jejich bída nebyla horší než tohle plahočení. V Dubně se zatím museli spokojit s nuzným přespáním v kůlnách a stodolách. Zpočátku se jen těžko dorozumívali s místními, ukrajinsky hovořícími lidmi. Zvolili si komisi, která ve společném zájmu zamýšleného založení české osady začala vyjednávat koupi pozemků s četnými zprostředkovateli a dohazovači, kteří je snaživě zahrnovali nabídkami. Z Dubna odjeli do Velkých Dorohostají, kde se ubytovali na statku polského šlechtice pana Skarczewského. Společně s dalšími vystěhovalci pak od něj zakoupili půdu, lidskou rukou nedotčenou, les propletený hustým křovím v takzvaném Vlčím údolí u poštovní cesty spojující Mlynov s Olykou.

Noviny České. Příjezd do obce ve směru od Olyky. Rok 2020.

Zde vybudovali osadu, kterou v roce 1921 přejmenovali na Noviny České (Noviny od slova novina, tj. nová půda po vykáceném lese a jelikož už jedny Noviny byly v témže okrese u Dobrjatina – proto Noviny České kvůli rozlišení). Tak se stal Ján Libovický spolu s dalšími asi čtyřiceti osadníky spoluzakladatelem této obce. Kroniku obce Noviny České sepsal právě jeho nejslavnější vnuk Vladimír spolu s Vladimírem Fickem. V jednotlivých kapitolách od založení obce, první stavby, peníze a obecní samosprávu, přes školu, kulturní a společenský život, přechod na pravoslaví, zahrady a včelařství, události 1. a 2. světové války až do reemigrace popisuje průběh bohatého a plodného života obyvatel obce od roku 1870 do roku 1947. Kroniku doplňují veselé i vážné historky podle vyprávění rodiny Libovických.

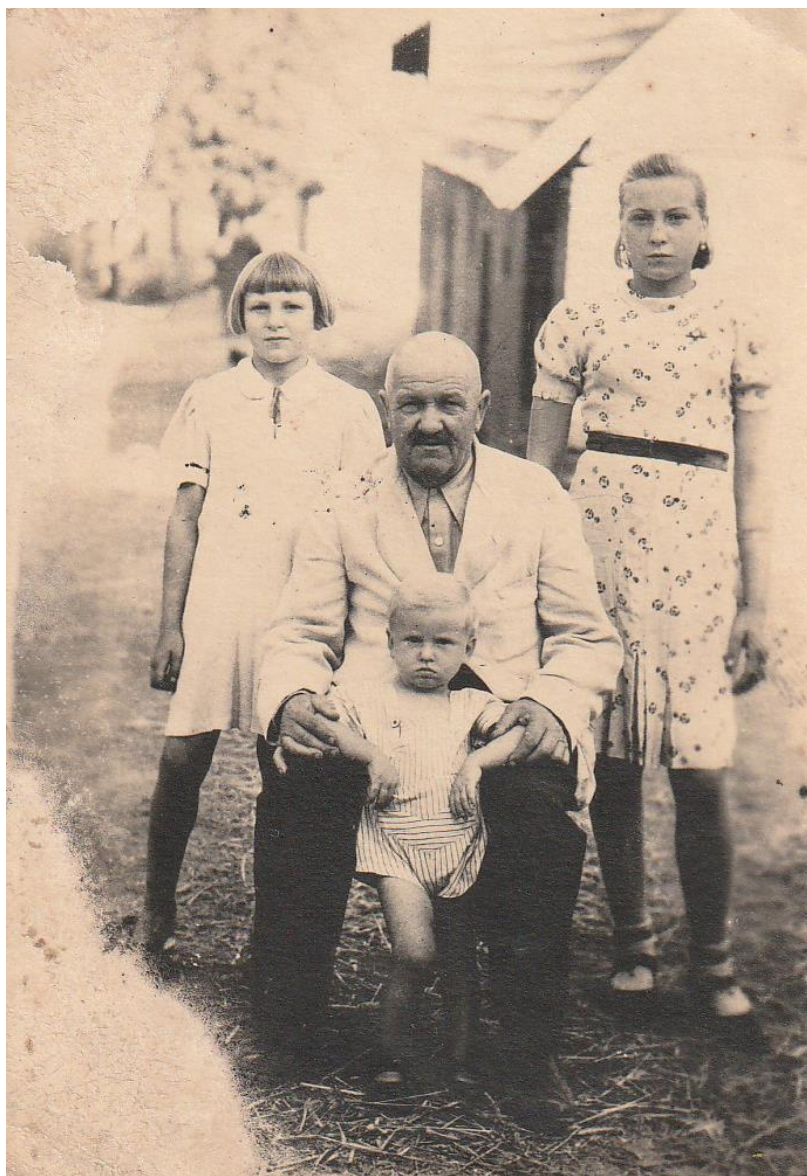
Anežka Millerová – druhá manželka Jána – narozená 6. 5. 1842 v Rynholci 57 u Nového Strašecí na Volyni porodila tři chlapce: Vladimíra, Václava a Josefa. Zemřela 31. 3. 1925 v Novinách. Její otec byl Josef, chalupník, syn Václava a matka Marie, dcera Františka Kacka. Za zmínku stojí, že při vstupu do Československé samostatné brigády na Západě 5. 1. 1945 Vladimír Libovický, její vnuk, uvedl jako svou domovskou příslušnost právě obec Rynholec.

*Vladimír Libovický (otec Vladimíra) s druhou manželkou –
Kateřinou, rozenou Klabanovou.*

Vladimír Libovický – první syn Jána a otec Vladimíra – se narodil 13. 2. 1877 v Novinách. Jeho první manželka byla Marie Ferziková, která zemřela ještě na

Volyni 19. 4. 1945 na tyfus. Vladimír a Marie měli čtyři děti: dcery Annu, Libuši, Žofii a syna Vladimíra.

Vladimír Libovický (otec Vladimíra) s vnoučaty na Volyni.

První dcera Anna (10. 5. 1902 Noviny – 29. 2. 1952 Žatec) se provdala za Josefa Ťoka narozeného 12. 8.1901 v Novinách. Z manželství se narodily čtyři děti: Slávka provdaná Horníková (1923–1996), Lubomíra provdaná Jerzaková (1925–1968), Marie provdaná Součková (1926–2000) a Jiří (1930–1988). Jiří je pochován spolu se svou matkou Annou na hřbitově v Žatci. Druhá dcera Libuše zemřela

v Novinách ve dvanácti letech. Třetí dcera Žofie narozená 10. 12. 1912 si vzala Viktora Millera také z Novin, který byl ročník 1902. Měli tři děti: Alenu provdanou Markovou (1930–2020), Ninu (ročník 1935) a Miroslava (1944–2014). Millerovi byli usídleni v Tvršicích u Žatce, později přesídlili do Pilníkova na Trutnovsko, poté do Havířova. Viktor Miller sloužil v letech 1919–1920 jako rudoarmějce v 1. jízdní armádě Buděňova, v roce 1939 se zúčastnil v řadách polské armády bojů proti nacistickému Německu. 23. března 1944 vstoupil do 1. československé brigády a jako příslušník 1. československého armádního sboru přišel v roce 1945 do Československa.

Skupina „Noviňáků“, rok 1945, Žatecko. Zleva stojící první Viktor Miller, třetí Jiří Žďárský, 4. Josef Maňhal, pátý Vladimír Libovický, šestý Jaroslav Sochora, sedmý Vladimír Synek a osmý Teofil (Bohumil) Novák.

Jediný syn byl Vladimír (1906–1984), kterému je věnován tento medailonek.

Otec Vladimír Libovický se po smrti své manželky v roce 1945 podruhé oženil s vdovou Kateřinou Kracíkovou, rozenou Klabanovou (16. 10. 1898 – 5. 6. 1986). V roce 1947 reemigrovali do Československa a usídlili se v Krtech u Jesenice i s jejími dvěma syny Emilem Kracíkem (8. 5. 1924 – 14. 10. 2006, manželka Jarmila Vopatová) a Vladimírem Kracíkem (10. 6. 1929 – 3. 11. 2004, manželka Božena Sršňová 9. 6. 1931 – 31. 10. 2019). Otec Vladimír byl rolník a včelař, do Čech přivezl třicet rojů volyňských včel. Vedl chov včel v Novinách, vzdělával se v pěstování a vypracoval se tak daleko, že jeden roj dal devadesát sedm kilogramů medu.

Vladimír Libovický starší u svých včel v Novinách Českých.

Věnoval se také zahradnictví, měl první školku ovocných stromků v Novinách a o včelařství se staral i v Krtech. Zemřel 20. 9. 1961 na srdeční selhání a je pochován spolu s manželkou a jejím synem Vladimírem na hřbitově v Krtech. Na náhrobku je uveden i první manžel Kateřiny Kracík Vladimír (1889–1941), který zemřel na následky těžké práce a zápal plic v gulagu na Sibiři v Uljanovské oblasti – obec Tagaj. Rodina Kracíkova tam byla deportována v roce 1940 jako kulaci spolu se syny Emilem, Vladimírem, s dcerou Věrou i jejím manželem Janem Gudewiczem, Polákem. Emil i Vladimír vstoupili do 1. československého armádního sboru. Emil Kracík pod kmenovým číslem 16.779/M v hodnosti podporučíka a Vladimír jako mladistvý v doprovodu svého staršího bratra. V řadách armádního sboru sloužili i další příbuzní z rodiny Klabanových a Sršňových.

Marie Ferziková – matka Vladimíra – se narodila 10. 9. 1878 v Dorohostojích, zemřela 19. 4. 1945 v Novinách. Otec Marie byl Josef Ferzik narozený 19. 9. 1848 ve Stolanech na Chrudimsku, zemřel v roce 1944 v Dorohostajích a jeho rodiče byli Josef Ferzik a Marie Dennerová. Matka Marie byla Františka/Marie Horáková narozená asi 1857 a její rodiče Jan Horák a Anna Benda. Rok narození Josefa Ferzika dlouho nebyl jistý a datum bylo dopočítáno z informací o úmrtí v 96 letech v roce 1944. Teprve nedávno se našlo jeho narození v matrikách v Chrudimi. Podle vyprávění odešli Ferzikovi na Volyň právě

z Chrudimska, kde na sezonní práce chodili za prací do Chrudimi a do Slatiňan do cukrovaru.

Václav Libovický – druhý syn Jána – se narodil 23. 5. 1882 v Novinách a zemřel 4. 2. 1951 ve Staňkovicích. Oženil se s Marií Janákovou z Moskovštiny a měl s ní tři děti: Josefa (1906–1977), Jaroslava (1913–1977) a Annu (1924–1990). Druhá manželka byla Růžena Šimsová z Kocandy (1889–1978).

Václav Libovický z Novin Českých. Tato fotografie byla součástí nekrologu uveřejněného ve Věrné stráži z 27. dubna 1951, VI. ročníku, číslo 17 na straně 8.

První syn Josef se oženil s Olgou Maděrovou z Českého Malína (1910–2002), měli jednu dceru Helenu provdanou Královou (1934–2020) a žili ve Lhotě pod Přeloučí a v Hradci Králové. Bratr Olgy Maděrové Vladimír Maděra (1908–1995) přišel o manželku Olgu, sedmiletou dceru Helenu a další členy rodiny při vypálení Českého Malína. Osudného dne 13. července 1943 byl na návštěvě u sestry v Novinách a tím se zachránil. Vladimír stejně jako další přeživší malínští muži

narukoval do 1. čs. armádního sboru 18. 3. 1944 v Rovně a zúčastnil se všech osvobozovacích bojů. Po válce se usadil nejprve na Šumpersku a později na Královéhradecku. Po příjezdu do Čech se už nikdy neoženil ani neměl žádnou ženu. Po všechna další léta žil pohromadě s rodinou své sestry Olgy Libovické. Pracoval jako dělník na elektrárně, jeho největší zálibou byla hra na harmoniku a zpíval staré písničky. Veškerý jeho život byl poznamenán ztrátou manželky, dcerky a rodičů, a proto nebyl schopen začít někde znovu a sám. Druhý syn Jaroslav si vzal Antonii Synkovou z Novin (1918–2007), svatba byla 16. 2. 1938.

*Jaroslav Libovický (za řídítky motocyklu) se svým švagrem
Vladimírem Synkem po válce ve Staňkovicích.*

Antonie byla dcera Antonína Synka (8. 11. 1876–1. 7. 1935) a Anny Tenglerové z Moldavy (1889–1942), její dědeček Jan Synek (29. 1. 1834–1913) přišel na Volyň z obce Prádlo u Nepomuku v roce 1869 a patřil ke spoluzakladatelům obce Noviny České. Babička Anežka Šafářová (23. 1. 1853–1942) pocházela z obce Řisuty u Slaného. Antonie měla jednu sestru Annu (1916 – 18. 2. 1935), která zemřela jako devatenáctiletá na zápal plic a čtyři bratry, kteří narukovali do 1.

československého armádního sboru na jaře 1944. Tři zemřeli během karpatsko-dukelské operace v roce 1944: Josef (10. 7. 1913–8. 9. 1944), Antonín (3. 1. 1921–9. – 23. 9. 1944) a Václav (14. 4. 1925–1. 10. 1944). Válku přežil pouze bratr Vladimír (14. 2. 1923–29. 8. 1990), můj otec.

Antonie Libovická, rozená Synková s rodiči a sourozenci v Novinách Českých v roce 1933. V horní řadě zleva Anna Synková, Antonín Synek, Josef Synek, Anna Synková, roz. Tenglerová a Antonie Synková, provdaná Libovická. Sedící chlapci zleva Antonín Synek, Vladimír Synek a Václav Synek.

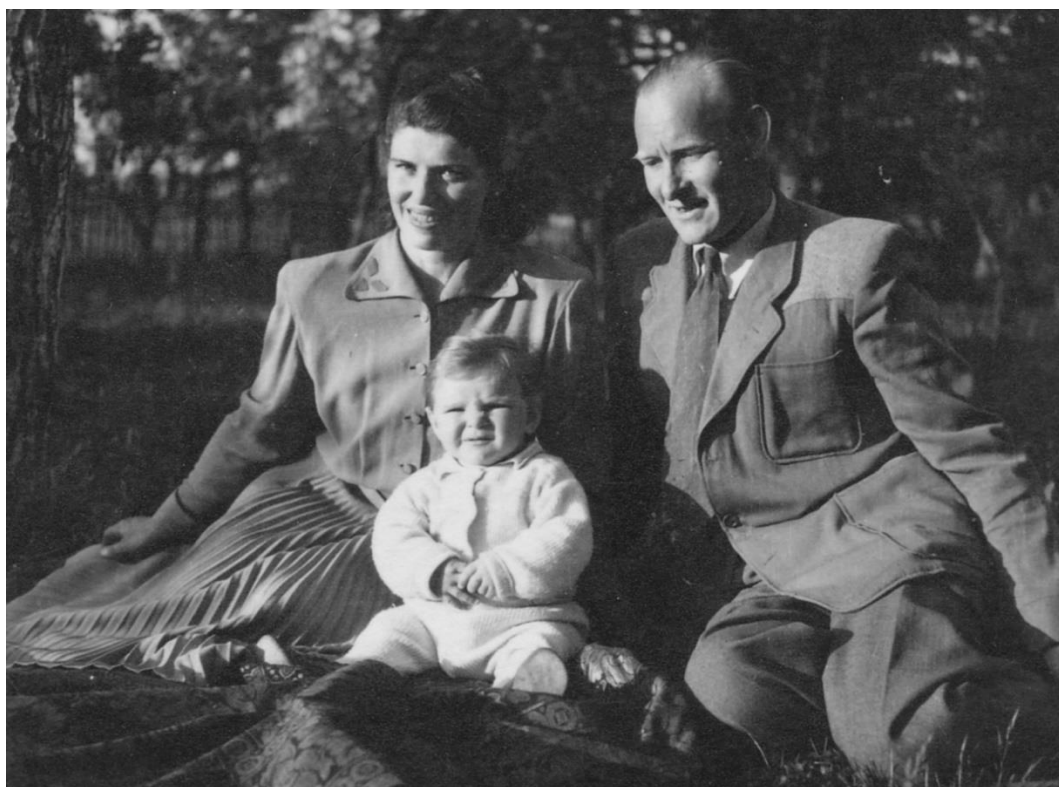
Rodina Libovických žila ve Staňkovicích, Černíkách a Tuklatech. Měli tři děti: Vlastu (1938–1988) provdanou Svobodovou, Jiřinu (1941–2016) provdanou Šnajdarovou a Vladimíra (1948–2017).

Vladimír Libovický jako svědek na svatbě Jiřinky Libovické, dcery jeho bratrance Jaroslava. 27. 8. 1960 Staroměstská radnice Praha.

Jaroslav sloužil v 1. československém armádním sboru pod kmenovým číslem 10.970/M, narukoval spolu s ostatními chlapci z Novin 21. 3. 1944. Poslední potomek dcera Anna se provdala za Václava Pichrta z Lucka (1917–1978), bydleli v Žatci, ve Staré Vráži a v Radotíně a měli syna Zdeňka, ročník 1951. Václav Pichrt byl odveden do armádního sboru 31. 3. 1944 a jako rotný bojoval v jeho řadách.

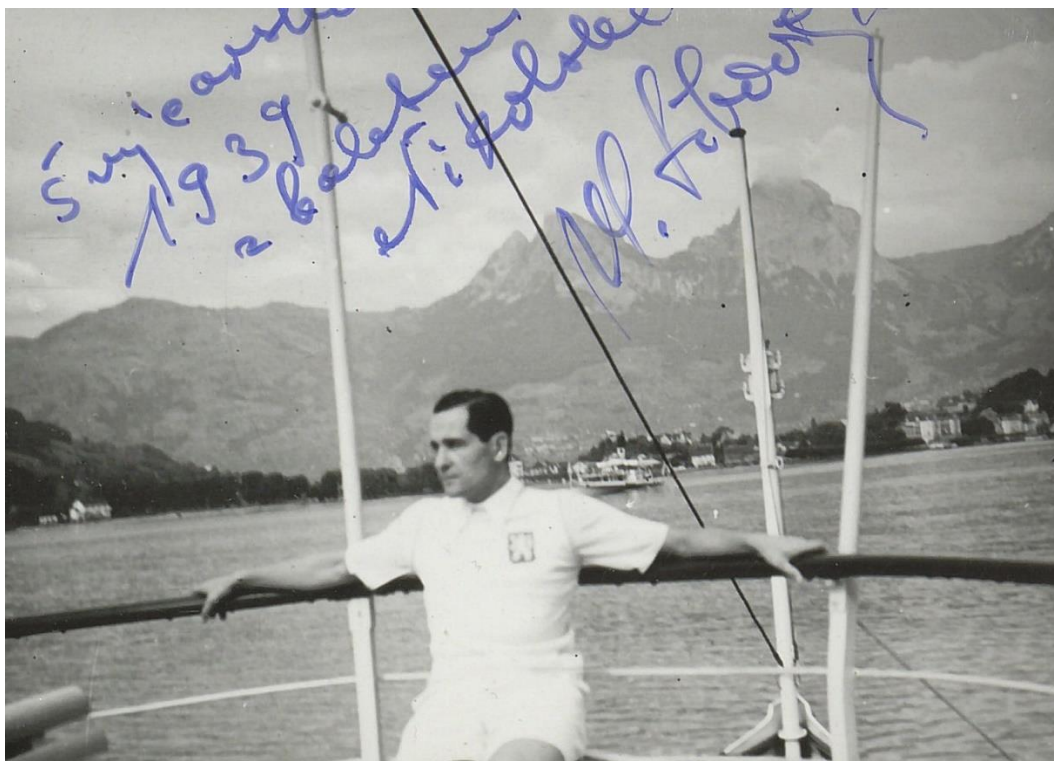
Josef Libovický – třetí syn Jána – se narodil 2. 7. 1884 a vzal si za manželku Barboru Žďárskou narozenou 20. 3. 1884 také z Novin. Oba zemřeli ještě na Ukrajině. Měli čtyři dcery: Marii, Annu, Olgu a Nad'u. Usídlili se v Tule u Moskvy, později přesídlil do Čechohradu na Krymu. Dvě dcery se provdaly za Ukrajince (Nad'a Fedorenková a Olga Šatalovová) a zůstaly v Rusku. Další dvě dcery s rodinami se vrátily do Čech: první byla Marie (1908–1984) provdaná Sršňová, manžel Karel Sršeň narozený 28. 7. 1911 z Novin, měli dceru Evženii narozenou 28. 5. 1933. Její manžel byl František Špaček 27. 12. 1927 z Josefova, zemřel v prosinci 1989, žili v Olomouci. Druhá dcera Anna (1910–2006) provdaná Vavřínová, manžel František Vavřín 18. 9. 1903 z Čechohradu, zemřel v roce 1957. Měli čtyři děti, syny Josefa a Valentina, dcery Věru Rusňakovou a Nad'u Žaludovou) a žili v Tasovicích u Znojma.

Anna Pichrtová, rozená Libovická s rodinou, asi rok 1952.

IV. *Vladimír Libovický (krycí jméno Jiří Klásek) jako voják a ve válečných letech*

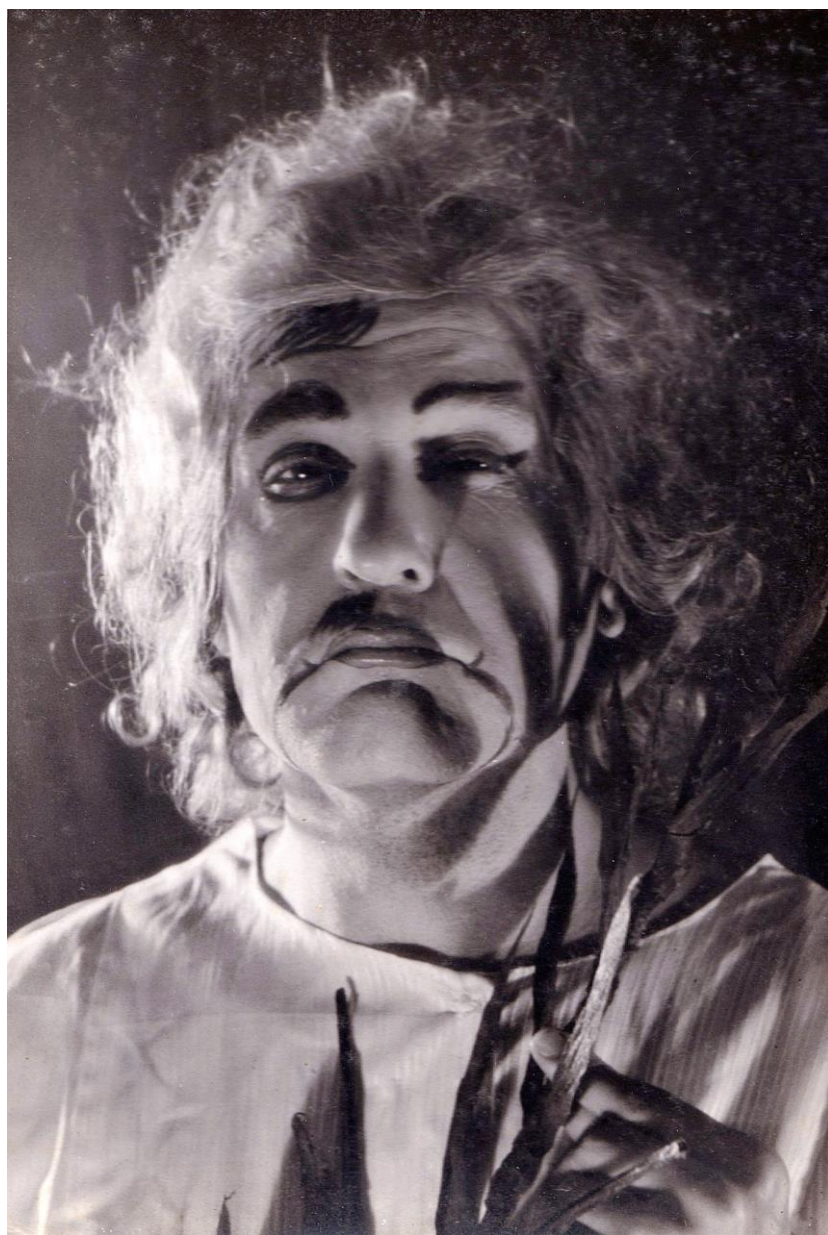
Vladimír byl odvodní ročník 1937 a vojenskou přísahu složil 28. 10. 1937. Základní vojenskou službu konal u 5. pěšího pluku TGM, 9. rota (III. polní prapor pěšího pluku TGM) od 1. 10. 1937 do 27. 2. 1938, vojenské cvičení od 25. 5. 1938 do 17. 6. 1938, mobilizační cvičení od 24. 9. 1938 do 25. 10. 1938. Podle velitelských posudků byl vždy ukázněný, inteligentní, pracovitý, společenský, dobrého vojenského vystupování. Od roku 1939 se zdržoval ve Švýcarsku.

Vladimír Libovický ve Švýcarsku v roce 1939.

Ještě v roce 1939 dopisem ze dne 17. září se dal k dispozici prezidentu republiky Dr. E. Benešovi a podal přihlášku do československé armády. Odpověď bylo, aby setrval na místě, pracoval na propagaci našeho umění a ve finanční pomoci odboji. Opakovaně žádal v září a říjnu 1941 o přijetí do československé armády, ale z příkazu kompetentních činitelů nastoupil vojenskou službu až v roce 1944. Během svého pobytu ve Švýcarsku za války v letech 1939–1944 projevil své vlastenecké cítění a zapojil se do odbojové činnosti podle svých možností. Udržoval styk s Londýnem, se zajatými československými letci (RAF) ve Francii, prostřednictvím

Československého červeného kříže posílal finanční prostředky, balíky, dopisy. Pracoval v krajaňském spolku Tábor a v jednotě Sokol, protože právě české spolky ve Švýcarsku aktivně podporovaly odboj peněžními sbírkami, poskytováním zázemí pro odbojové organizace a publicitou ve švýcarském tisku. Organizoval dobročinné koncerty v internačních táborech, uvádí se sto šedesát koncertů, propagoval českou hudbu a tance. V Městské opeře v Lucernu nastudoval v roce 1943 Smetanovu *Prodanou nevěstu*, která se stala manifestací proti utlačovatelům.

Vladimír Libovický jako „Anděl míru“.

Je spousta jeho korespondence se státními úřady ohledně povolení ke vstupu do vězeňských lágrů, soupisy navštívených lágrů, seznamy vojáků a jejich obsazení v jednotlivých číslech revuí, žádosti o pomoc pro sovětské internované, jejich fotografie, osobní korespondence. Sám Vladimír Libovický ve svém vzpomínkovém strojopisu uloženém v Divadelním ústavu pod názvem „*Sověťští internovaní ve Švýcarsku – Mé vzpomínky*“ ocenil Švýcary, kteří pomáhali, kde jen mohli, divadla mu půjčovala bezplatně kostýmy. Pracovní povolení mu nechali, přestože věděli, že v roce 1941 byl na něj vydán zatykač v Německu i v Protektorátě Čechy a Morava a byl vyhoštěn. Uznávali jeho nesnadnou práci ve vojenských divadlech v táborech, zejména v divadelním souboru složeném z vojáků francouzsko-polské jednotky, která byla internována na území Švýcarska. Od roku 1943 cestoval tento soubor pod názvem „Vojenské divadlo divize střelců pěších Maryna“ po Švýcarsku s revuálními programy v režii a choreografii Libovického a Vladimír zde, přestože vystudoval klasický balet, předváděl politickou satiru. Jeho sólo *Anděl míru* s nalíčením obličeje jako alegorie na osu Berlín – Tokio – Řím bylo známé po celé zemi.

Vladimír Libovický ve Švýcarsku, rok 1941.

V písemné charakteristice průběhu svých válečných let uvádí Vladimír Libovický, že měl být za tuto činnost a vystupování pro 2. pěší polskou divizi internovanou ve Švýcarsku, která se celá v roce 1945 vrátila do Polska, vyznamenám polskou vládou. Na základě přihlášky z roku 1939 byl nakonec povolán do zahraniční armády na Západě 1. 11. 1944. Měl jít do rozhlasu, ale odmítl s tím, že chce jít na frontu. 5. 1. 1945 byl přijat z Francie do Anglie a zařazen do československé branné moci po provedeném odvodu (prezentaci) u československého vojska v Anglii a vtělen jako vojín k PVR.NT. Příslahu složil 10. 1. 1945. Již 29. 1. 1945 byl přemístěn k Československé samostatné obrněné brigádě ke spojovací rotě ve Francii jako telegrafista a odešel do pole. Jeho jednotka na západní frontě se v tomto období zúčastnila bojů u Dunkerque. Tento přístav bránila silná německá posádka a českoslovenští vojáci ho obléhali až do konce války. Na západní frontě setrval do 5. 5. 1945 a byl propuštěn 29. 7. 1945 do poměru mimo činnou službu. Za svoji činnost v armádě obdržel v roce 1945 Čsl. vojenskou pamětní medaili se štítkem „VB“. Ze zdravotních důvodů a po vyšetření v lednu 1952 dostal důchod a od 9. 1. 1953 zůstal nadále neschopen vojenské služby. Na frontě se nachladil, často trpěl bolestmi v kříži, měl degenerativní změny na bederní páteři a dostal chronický ischias pravé nohy.

Zleva Josef Foitík a Vladimír Libovický v Praze 25. června 1945.

V. *Přínos Vladimíra Libovického pro rozvoj kultury volyňských Čechů v Žatci v letech 1947–1950*

V poválečném vývoji Žatecka a Podbořanska sehráli důležitou roli Češi z ukrajinské Volyně. Jejich předkové z Rakouska-Uherska odcházeli do carského Ruska v letech 1868–1880 kvůli těžkým podmínkám v českých zemích a zvěsti o prosperitě v Rusku, kde bylo velké množství nevyužité půdy a celá řada dalších výhod. Za druhé světové války volyňští Češi vytvořili značnou část 1. československého armádního sboru v SSSR, v jehož rámci se účastnili osvobozování Československa. Mladší z volyňských vojáků zůstávali příslušníky armády i po válce a jako Zvláštní vojenská skupina byli dislokováni v Žatci, kde se kromě plnění strážních úkolů v pohraničním území zároveň připravovali na možnost trvalého usídlení. Největší zájem projevovali právě o Žatecko, které jim svými přírodními poměry i pěstováním chmele připomínalo Volyň. Návratem na Žatecko v roce 1947 po zdlouhavé reemigraci začínají volyňští Češi nový život a vstupují do společenského a kulturního dění. Velmi důležitou úlohu k postupnému asimilování ze začátku sehrála činnost nově založených volyňských organizací. Jako první významná organizace vznikl Kruh přátel volyňských Čechů (KpvČ).

Členská legitimace Svazu Čechů z Volyně Bohumila Filípka z roku 1947.

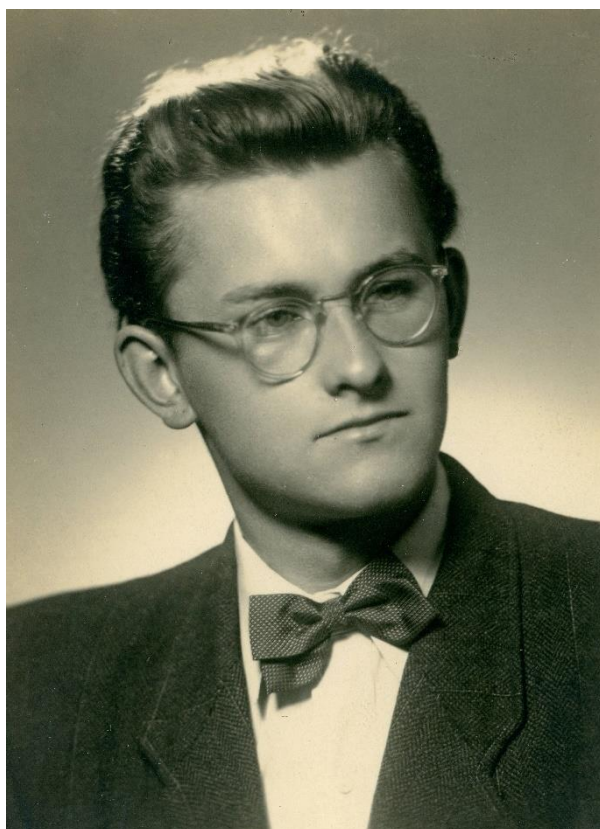
Byl jmenován volyňským akčním výborem a ustavující schůze se konala 15. května 1945 v Libuši u Prahy. Jakmile došlo k určení Žatce jako střediska volyňských Čechů, bylo rozhodnuto o přestěhování KpvČ do Žatce, kde začíná působit od června 1945 pod vedením Jindřicha Duška (1909–1964). Významným počinem Kruhu bylo založení Malínského fondu, který sloužil jako uctění památky Českého Malína, k podpoře pozůstalých z vypálené obce a na postavení pomníku malínským obětem. Koncem července 1945 založila v Žatci skupina intelektuálů nakladatelské a vydavatelské družstvo Domovina. V Žatci převzal Josef Rejzek (1908–1981) do národní správy tiskárnu a v Podbořanech Josef Foitík (1910–1983) větší knihařský a papírnický podnik. Účelem družstva bylo vydávání a tisk knih, novin, časopisů a výroba a prodej papírnického zboží. Další významnou organizací byl Svaz Čechů z Volyně (SČZV) založený v Žatci, přípravný výbor byl ustanoven 16. prosince 1945 a předsedou se stal Vladimír Mesner (1890–1969). Po únoru 1948 byl zbaven pozice předsedy kvůli údajným protisovětským názorům, které šířil mezi volyňské Čechy a novým předsedou byl jmenován dosavadní první jednatel Jaroslav Chudoba (1919–2011).

Jaroslav Chudoba s chotí Jaroslavou v den jejich svatby 16. března 1947.

Volyňská mládež v Žatci byla sdružena v odboru mládeže při SČZV v čele s předsedou, mladým studentem a později i předsedou kulturní komise Václavem

Židlickým (1931–2002) a v Domovech pro volyňskou studující mládež. Výraznou skutečností bylo ustanovení tiskového orgánu *Věrná stráž*. Odpovědným redaktorem byl Jaroslav Chudoba a administrátorem Jindřich Dušek.

Václav Židlický. Konec čtyřicátých let.

Od 1. ledna 1947 potom začalo vydávat *Věrnou stráž* družstvo Domovina. *Věrná stráž* přinášela týdně zprávy a články ze zájmové sféry a života volyňských Čechů a stala se informačním oběžníkem pro každého člena volyňské komunity. Součástí *Věrné stráže* byl také Volyňský zpravodaj, Tribuna volyňské mládeže a rubrika *Náš zemědělec*. Právě zde se v letech 1948–1949 zapojil svými články pod pseudonymem Jiří Klásek i Vladimír Libovický. Aby podpořil kulturu v hospodářství, zasvěcoval čtenáře do uznaných chovů drůbeže, včelařství a dalších oborů zemědělství podle zkušeností z Volyně. V předúnorovém období časopis dobře plnil svůj úkol být informátorem volyňských Čechů a přispívat k jejich asimilaci a integraci se zdejším prostředím. Po roce 1948 dochází ve *Věrné stráži* ke zlomu, který byl samozřejmě ovlivněn dobovými událostmi, a její podoba se přizpůsobovala nové oficiální ideologii. Ke spokojenějšímu životu a snadnější integraci s novým prostředím přispívaly také kulturní akce. Počátky volyňských

kulturních akcí spočívaly především v pořádání plesů, které se snažily zaujmout přítomné svým bohatým programem. První volyňský ples v Žatci se konal 12. ledna 1947 a byla to výjimečná událost. Na plese vystoupil volyňský rodák Vladimír Libovický, baletní mistr a režisér, člen Armádního souboru Víta Nejedlého, který se vrátil po válce do Československa jako příslušník západní vojenské jednotky. Vladimír Libovický byl poté přesídlen do Žatce, kde ihned podporoval svou činností kulturní život volyňských krajanů. Obecenstvo na plese mělo možnost sledovat Libovického tvorbu: „S utajeným dechem pozorovali jsme jednotlivá čísla, promyšleně sestavená v jedno pásmo – od dramatu až k frašce – obdivovali jeho umění, které jej proslavilo po celém světě.“ Aby ukázal svůj přínos pro kulturní život na Žatecku, rozhodl se SČZV uspořádat výstavu Volyňští v odboji a budování ve dnech 4. – 15. května 1947.

*Vladimír Libovický jako účinkující na slavnostní akademii
v Žatci v průběhu Slibu věrnosti republice 12. 7. 1947.*

Expozice nabízela nashromážděné památky a dokumenty přibližující život na Volyni, stovky fotografií, diagramů i hmotných památek vytvářejících obraz o životě a práci volyňské menšiny. Jedna z největších symbolických a kulturních událostí pro volyňské se uskutečnila v červenci 1947 při čtvrtém výročí uctění památky Českého Malína. SČzV se rozhodl uspořádat v Žatci celostátní oslavy návratu volyňských Čechů do vlasti pod heslem: „Slib věrnosti volyňských Čechů republice.“ Oslavy byly zahájeny 12. července 1947 znovuotevřením výstavy Volyňští v odboji a budování a večer se konala v Městském divadle slavnostní akademie, na které v kulturní části vystoupili dva slavní volyňští rodáci Eduard Haken spolu s Vladimírem Libovickým a přední členka činohry Národního divadla Marie Glázrová. *Věrná stráž* napsala o oblíbeném Vladimíru Libovickém: „Je to umělec, který nejen dokáže tančit, ale v tanci žít a hrát.“ Vyvrcholením oslav 12. července byly vzpomínkové bohoslužby všech církví, průvod volyňských Čechů městem, slavnostní proslov ministra národní obrany Ludvíka Svobody a slib volyňských krajanů zachovat věrnost republice. Po úspěchu žateckých slavností SČzV přijal myšlenku V. Libovického rozvíjet kulturní práci mezi volyňskými reemigranty. Vladimír Libovický se stal kulturním referentem SČzV a v této funkci byl potvrzen i 3. valnou hromadou 28. listopadu 1948. Na přelomu roku 1947 a 1948 kulturní tvorbu volyňských Čechů zastupoval nově vzniklý Soubor volyňské mládeže, který byl založen 11. září 1947 a jehož vedení se ujal Vladimír Libovický. Soubor byl složen z pěveckého, baletního a dramatického odboru a premiérové představení své umělecké tvorby předvedl při příležitosti žateckých oslav říjnové revoluce 29. listopadu 1947 jako Večer slovanské vzájemnosti. Oslava se konala v Městském divadle a celý večer byl tvořen z pásma písní a tanců slovanských národů, které režíroval a choreograficky sestavil V. Libovický. Následoval záměr uspořádat celostátní soutěž lidového umění volyňských Čechů. Myšlenka to byla zajímavá, bohužel realizace přišla do nepříznivé doby. Soutěž se konala 27. – 28. listopadu 1948 pod názvem Olympiáda umělecké a lidové tvorby volyňských Čechů a byla určena pro jednotlivce i sbory, soutěžilo se ve sborovém a sólovém zpěvu, hudbě, tanci a recitaci ve čtyřech slovanských jazycích. V porotě seděly známé osobnosti, např. režisérka Pražského divadla pro mládež Míla Mellanová (1899–1964) a baletní mistr Vladimír Libovický. Veřejné vystoupení vítězů v Městském divadle v Žatci uváděl mistr Libovický. Olympiáda měla mimořádný úspěch a ohlas v celostátním tisku i u veřejnosti jako nový druh kulturního podnikání. Druhá olympiáda se konala zase v Žatci 1. května 1949 a předcházel ji vyřazovací večer 30. dubna. V porotě zasedal opětovně Vladimír Libovický, Míla Mellanová a další představitelé kulturního života.

Vladimír Libovický a Míla Mellanová v roce 1948.

Soutěžilo se ve sborovém a sólovém zpěvu, recitaci, hudbě, tanci a nově byly zařazeny řečnické projevy a tvorba vlastních básní. Je třeba podotknout, že průběh tohoto i příštího ročníku v roce 1950 již silně poznamenala dobová propaganda. Z programu se vytratila přirozená kultura, hlavním smyslem měla být propagace

československo-sovětského přátelství a vzájemné spolupráce zemí lidové demokracie. Výmluvné bylo motto druhé olympiády v roce 1949: „Slované na cestě k socialismu a v boji za mír.“ Třetí olympiáda se konala 1. – 4. července 1950 v Novém Malíně na Moravě u příležitosti oslav sedmého výročí tragédie Českého Malína na Volyni pod heslem „V míru a budování je šťastný zítřek národů“ a v soudcovské komisi opět zasedal Vladimír Libovický a Míla Mellanová.

V důsledku poúnorových změn vedoucích k přizpůsobování činnosti SČzV v oblasti kultury nové ideologii Vladimír Libovický odstoupil z funkce kulturního referenta a odchází ze Žatce, kterému nezištně obětoval tři roky svého uměleckého života a podle svých slov a ze všech svých sil pomocí zkušeností získaných v cizině pomáhal budovat žatecký kulturní život. Na 5. valné hromadě SČzV konané 4. března 1951 v Žatci předseda Jaroslav Chudoba vyzdvihl záslužnou práci Vladimíra Libovického, který svou činností napomáhal asimilaci volyňských Čechů, založil a vedl soubor o vysoké úrovni a položil základy rozsáhlé kulturní činnosti. Vyvrcholením byly olympiády lidového umění a tvorby volyňských Čechů, které splnily úkol probouzet a podporovat tvůrčí schopnosti a nadšení volyňských krajanů a ukázaly vyspělost volyňské menšiny.

VI. *Vzpomínky na Vladimíra Libovického*

Vzpomínky neteře Aleny Markové – Millerové (1930–2020)

Můj strýc Vladimír Libovický ušel vězení v padesátých letech jenom proto, že měl v Teplicích známého lékaře, který ho dal pro nemocnou páteř do sádrového lůžka. Vím, že strýc pak chodil dlouho o berlich. On byl též v Anglii a po nich šli komunisté jako včely po medu. Ještě jednu vzpomínku na strýce. Asi v roce 1960 byl v Novinách, to tam ještě stála škola a on navázal s učitelem družbu a prosil ho, aby děti udržovaly hřbitov, neboť byl v hrozném stavu. Nevím, jak to dopadlo. Asi špatně, protože v naší krásné vísce stojí asi tři domy, všechno to bolševici zničili.

Další příběh se týká mého strýce Vladimíra, který se opravdu velice věnoval volyňské mládeži, stále pořádal různé soutěže, založil taneční soubor, kde jsem účinkovala i já. Pak si zabral domek ve Tvršicích, v Praze dělal choreografa v divadle pro mládež, kde byla ředitelkou paní Míla Mellanová. Hodně těch herců k nám přivedl, např. Mařenku Švandovou (ti měli divadlo na Smíchově), paní Mellanovou, Mařenku Glázrovou (která měla za manžela pana Hakena), herce Karla Richtera a redaktorku Mařenku Hanákovou, která psala o západních letcích, a dokonce se starala o pana Bozděcha, který byl vyznamenán jako západní letec.

Vzpomínky z Ukrajiny podle publicisty a novináře Česlava Chitrého

1. příběh – Pohraničníci považovali uprchlíka za sportovce

Mohl se proslavit, mohl naplnit kulturní dědictví významným tvůrčím přínosem. Mohl se geniálně zasloužit o ukrajinské divadlo a balet. Ale byl nucen utéct ze své země, z rodné obce Noviny, které tehdy v roce 1928 patřily pod Polsko. Příčina útěku byla pochopitelná. Dvaadvacetiletý mladík nebyl jen obyčejný aktivista “Prosvity”, ale i její organizátor a inspirátor. Za tři měsíce uskutečnil inscenace několika ukrajinských divadelních představení, organizoval dům-čítárnu, přednášel přímý protest vůči polské vládnoucí moci kvůli zasahování do národních tradic Čechů a Ukrajinců. Proto se dostal na seznam a sám předběhl události – přesně na Nový rok si vzal lyže, bochnik chleba a šel směrem do Prahy. Vladimír si na sebe neoblékl kožich nebo vatový kabát, ale sportovní oblek, proto ho i přímo na hranici považovali za sportovce. A navíc, pohraničníci mu popřáli, aby v horách, kam chtěl vylézat, byl opatrný a nesjížděl z příkrých svahů. Libovický to slíbil udělat, ale jel na druhou stranu hranice. Bez dokladů se dále dostal do Vyšší baletní školy Jelisavety Nikolské – jedné z nejvíce uznávaných evropských škol té doby. Byl tam přijat na základě svých schopností a nadání. Možná tomu také pomohly návyky získané v taneční škole

Vasilije Avramenka, která byla otevřena v Rovně v roce 1923, a jedním z prvních jejích žáků byl mladík původem z Novin. Přitom žák tak nadaný, že Avramenko několikrát říkal Vladimírovi: "Dnes jsi ty můj žák a zítra se od tebe budu učit já." Zcela jiný názor na osud Vladimíra Libovického měl jeho otec, jeden z prvních osadníků Novin, který celé lidské štěstí viděl v půdě. Pracoval od rána do večera. Ovšem nebyl chudý, měl všeho dostatek, kvalitní zděný dům, který stojí dodnes. Svého syna viděl jako selského agronoma, který rozmnoží úrodu a své statky. Proto po ukončení taneční školy ho otec dal do učení do zemědělského učiliště.

*Vladimír Libovický v představení Zlomené srdce
ve Slovenském národním divadle v Prešově v roce 1936.*

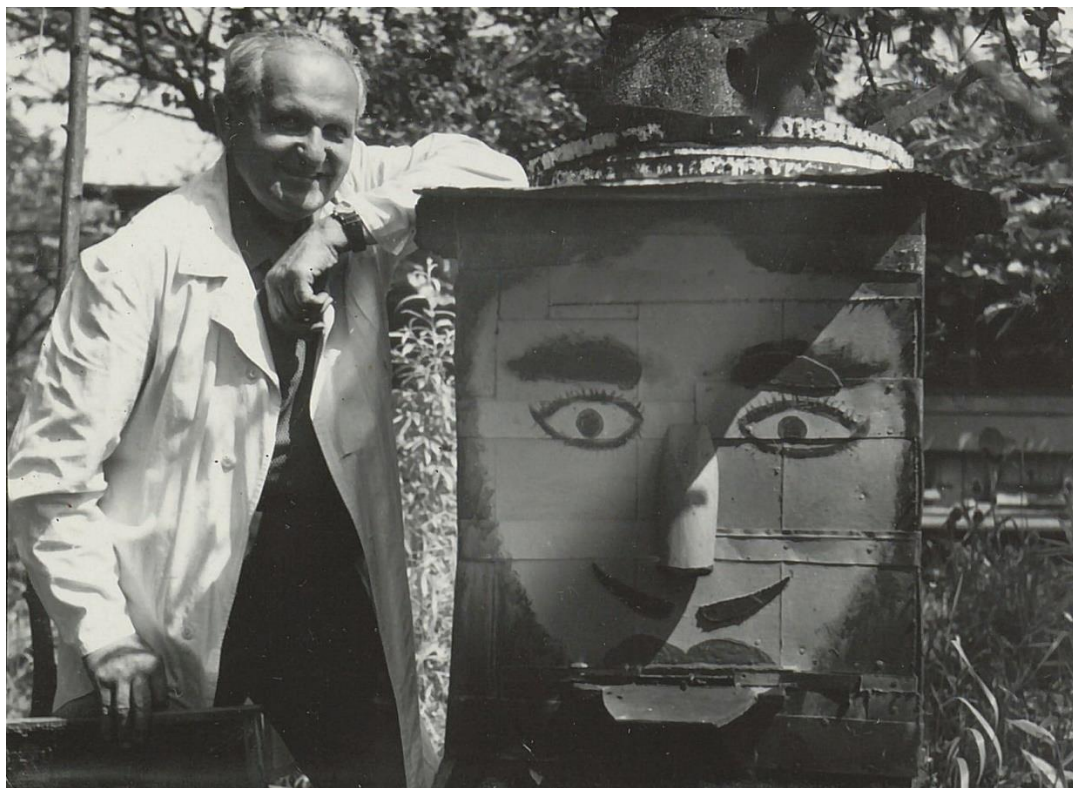
2. příběh – Od „poloninské lásky“ do psárské osamělosti

Nic nemůže být překážkou snahy posloužit blahu umění, když tato snaha vychází ze srdce. Stejně tak tomu bylo i u Libovického. Po ukončení Vyšší taneční školy Jelizavety Nikolské se stal Vladimír, který bezvadně mluvil česky, slovensky a ukrajinsky a dokonale se naučil tančit, sólistou baletu Slovenského národního divadla.

Přední strana programu k baletu Marijka, jehož premiéra proběhla dne 19. 5. 1955 v Ukrajinském národním divadle v Prešově. Autorem libreta, choreografie a režisérem byl Vladimír Libovický.

Za tři roky dostal nabídku stát se šéfem Užhorodského národního divadla, se kterou souhlasil. Avšak největší herecký úspěch rodáka z Novin přišel v divadle Nová scéna v Chustu. Tam od začátku účinkoval jako choreograf a po náhlé smrti proslulého M. Arkase se stal hlavním režisérem. Jako režisér dal Libovický do repertoáru klasická díla „Záporožec za Dunajem“, „Ach, nechod“, Hrycju, na přástky“, „Dali se napálit“, „Záporožský poklad“. Nejúspěšnější byla divadelní hra „Nad Dněprem“ podle dramatické poemy Olexandra Olese. Sám spisovatel byl v divadle, když se hrálo představení, a byl velice nadšen. Vrcholem tvorby Vladimíra Libovického jako režiséra se mělo stát Ševčenkovo dílo „Hajdamáci“, kam on sám, jak o tom mluvil, vložil srdce a duši. Premiéra byla stanovena na 14. března 1939, ale v ten samý den maďarská armáda začala okupovat Podkarpatskou Rus – všechny tvůrčí plány divadla byly pryč. Jméno Libovického je charakteristicky také spojeno s kinematografií. V roce 1939 účinkoval ve filmu „Poloninská láska“ jako hlavní hrdina filmu a také účinkoval ve filmu „Nikola Šuhaj“ podle románu Olbrachta (pozn. autora: dle databáze ČSFD: drama Nikola Šuhaj 1947, režie M. J. Krňanský, odborný poradce a choreografie Vladimír Libovický).

Vladimír Libovický při odpočinku u včelína v Psárech.

V tomto filmu je dost poučných epizod a všechny se staly realitou díky choreografickému umění pana Vladimíra. Nový příliv talentu našeho rodáka se objevil v roce 1954, když Libovický začal pracovat v Ukrajinském národním divadle v Prešově. Zajímavé je to, že jeho hra „Marijka“, ke které udělal hudební doprovod jeden z jeho nejbližších přátel skladatel R. Fest – Spišiak, se hrála 47krát ročně. Takovou popularitu tehdy neměla žádná jiná hra. Avšak vrcholy jeho slávy jako divadelního činitele, choreografa a herce sousedily s bolestnými pády. Zvláště, když se stranické orgány dozvěděly o jeho blízkých stycích s Vološinem, jedním z neaktivnějších bojovníků za samostatnost Ukrajiny. Libovický byl označen za pomocníka nacionalismu, a to znamenalo propuštění z pracoviště, snížení autority, umlčení všech dřívějších zásluh. Libovický odjel do obce Psáry a bydlel tam na samotě v dřevěném domku. Pravda, netrvalo to dlouho, protože se ho zastal generál Svoboda, který velmi oceňoval tvorbu umělce. Po „rehabilitaci“ se Libovický vrátil do Prahy, ale tvůrčí aktivitu už neprojevil. Navštěvoval divadelní představení, dával rady mladým hercům a sólistům, dělal přehledy a recenze. Pomalu uhasínal jeho život kvůli nevyléčitelné nemoci a osamělosti, neměl ani rodinu, ani děti nebo blízké příbuzné. Nejbližší byla jeho sestřenice Anna Pichrtová rozená Libovická, která o něj pečovala v jeho pražském bytě až do jeho smrti 18. prosince 1984.

3. příběh – Dopisnice od krajana šla 23 let

Když se známý český divadelní činitel, choreograf a herec Vladimír Libovický dozvěděl o nevyléčitelné nemoci, která zasáhla jeho tělo, rozhodl se, že ještě za života napíše sto svých nekrologů. Ve skutečnosti jich napsal jenom osmdesát, dal je do obálek, napsal adresy a nalepil známky, dal do závěti svým příbuzným s přáním odeslat tyto dopisy, až přestane bít jeho srdce. Mezi těmi, kdo dostali posmrtný dopis od Libovického, byly takové známé osobnosti jako generál Ludvík Svoboda, spisovatel Dmytro Pavlyčko, pěvec Dmytro Gnatyuk a také Kateřina Sydoruková z obce Noviny. Ale nedostala tento dopis v roce 1984, ale až za 23 let po závěti. Poněvadž se zásilka tehdy ztratila a nyní ji příbuzní národního umělce Československa našli a odeslali adresátovi. Kvůli spravedlivosti a pro přátelství k rodině Sydoruků, které spojovala družba s jejich krajanem narozeným v Novinách.

4. příběh – Svíce ke stému výročí narození

Přátel měl ale Libovický velice mnoho, a to i na Ukrajině, kam opakovaně jezdil. Nejvíce v Novinách, které pokaždé navštěvoval. V letech 1967 a 1972 navštívil svou rodnou vesnici a setkal se s žáky a obyvateli obce. A nejbliže mu byla rodina Kateřiny a Ivana Sydorukových.

Fotografie Vladimíra Libovického při jeho návštěvě Novin Českých v roce 1972.

„Skoro 40 let Libovický nebyl ve své vesnici,“ povídá Kateřina Josefovna. „A kdo ví, jak dlouho by to ještě trvalo, nebýt našeho učitelského entuziasmu. Tehdy, v polovině šedesátých let, jsem se jako mladá učitelka dala unést vlastivědou. A nejvíce můj manžel Ivan Grigorovič (bohužel už nežije). On byl v té době vedoucím knihovny a vynaložil mnoho sil na založení selského muzea. Patříčnou se stala otázka o vážených občanech původem z naší vesnice. A nejdříve – o Vladimíru Libovickém. Našli jsme pomocí velvyslanectví jeho adresu, napsali dopis a obdrželi odpověď. Vladimír potom souhlasil s návštěvou svého rodiště. To bylo mimořádné setkání. Poslouchali jsme hosta se zatajeným dechem (hovořil čistou ukrajinštinou) a ponořili jsme se do světa divadla a baletu, o kterém tehdy málokdo něco věděl. Když po slavnostním setkání padla otázka o ubytování, tak jsme nabídli svůj dům a host tuto nabídku přijal. Samozřejmě jsme šli spát až nad ránem. Protože Vladimír s mým Ivanem pořád zpívali ukrajinské písničky. Tímto dnem vznikla těsná družba s našim krajanem a umělcem. Ještě dvakrát navštívil vesnici a pokaždé se ubytoval u nás. My jsme byli více než desetkrát na návštěvě u něj. Vladimír Vladimírovič nás vozil po celém Československu. Ukázal nám všechna významná kulturní a historická místa. A o divadle ani nemluvě – pro nás vždy byla zajištěna nejlepší sedadla. Obdrželi jsme od něj mnoho dárků, ale bezpochyby nej památnejším dárkem byla vyšívána košile, se kterou se prakticky nerozlučoval při pohostinských vystoupeních po Evropě. Dali jsme ji do muzea stejně jako mnoho jiných dárků od Libovického. Litujeme, že jsme nemohli přijet na jeho pohřeb – oznámení došlo pozdě. Pravda, o něco později delegace z Novin dala věnec na jeho hrob v Urnovém háji, kde odpočívají nejvýznamnější osobnosti Československa. A stále nás ještě jako hluboký trn bodá do duše to, že za prvé nás Vladimír Vladimírovič za života počítal mezi nejlepší přátele a za druhé, že pohřební list, napsaný jeho rukou, byť po desetiletích, ale našel svého adresáta. Vlastně kdysi se nám svěřil s úmyslem napsat nekrolog, kde by datum narození označil on sám a datum úmrtí – adresát. Pravda, mluvil o sto přátelích a sto dopisech. Nicméně napsal jich jenom osmdesát. Pravděpodobně více nestihl. Také je třeba, aby na tuto významnou osobnost nezapomínali potomci. Vloni například (vyšlo v r. 2006), uběhlo sto let od jeho narození. Bohužel, toto datum se na Ukrajině žádným způsobem neoslavovalo. A já už jsem stará a neduživá a nemám sílu, aby se něco zorganizovalo alespoň v Novinách. Dala jsem svíci v církvi za klid a záchránění duše – a to je všechno. Ať si jeho vlast pamatuje svého hrdinu.“

Vzpomínky slovenského publicisty a folkloristy docenta Mikuláše Mušinky sepsané Magdou Mušinkovou

Na konci sedmdesátých let dvacátého století navštívila Československo vládní delegace ze Švýcarska. Po ukončení oficiálních jednání a podpisu mezistátních smluv se prezident republiky Gustáv Husák podle diplomatického protokolu zeptal vedoucího švýcarské delegace: „Možná, že máte nějaké soukromé přání?“ Je zvykem, že v takových případech chtějí, aby propustili někoho z vězení, návštěvu nějakého disidenta, koupit nějakou vzácnou věc nebo navštívit nějaké atraktivní místo.

Vedoucí švýcarské delegace překvapil prezidenta nečekaným přáním: „Chtěli bychom se setkat s maestrem Libovickým.“ Ani prezident, ani jeho poradci nevěděli, kdo je tento Libovický. „To je známý český choreograf a režisér, který v době 2. světové války dostal politický útulek ve Švýcarsku, založil několik dramatických kolektivů v táborech pro zajatce a na hlavních švýcarských scénách inscenoval klasické opery, mezi nimi také Prodanou nevěstu Bedřicha Smetany. Dozvěděli jsme se, že bydlí v Praze a chtěli bychom mu poděkovat za přínos do švýcarsko-českých vzájemných vztahů.“

Upoutávka na inscenaci Prodané nevěsty ve Švýcarsku v době druhé světové války s hostujícím Vladimírem Libovickým.

„Jestliže žije, tak se dnes večer zúčastní slavnostní večeře,“ odpověděl prezident a dal rozkaz bezpečnostním složkám najít „mistra Libovického“. Za několik hodin službu konající velitel podává zprávu prezidentovi, že Libovický je podivín, který bydlí v lese za Prahou v boudě z prken bez elektřiny s kočkami a úly s včelami. „Patříčně zpracovat, dát ho do pořádku a dnes doprovodit do prezidentského paláce na Hradčanech,“ dal rozkaz prezident.

Dále již sám Vladimír Libovický: „Jednou po obědě ke mně přišli lesní pěšinkou tři lidé. Říkají: ‚Švýcarská státní delegace se chce s Vámi setkat. Souhlasíte?‘ Okamžitě jsem souhlasil. Odvedli mne do obce Psáry, posadili do limuzíny a nejprve odvezli do kadeřnictví, potom do lázně, a nakonec do půjčovny kostýmů. Tam jsem dostal módní mokasíny, oblékl černé kalhoty, bílou košili s manžetovými knoflíky, motýlka, frak a na hlavu mi dali cylindr. Podíval jsem se do zrcadla a nepoznal jsem sám sebe. Na Hradčanech jsem byl nejprve představen prezidentu Husákovi. Vysvětlil mi, že moje přítomnost na slavnostní večeři má státní význam a abych se náležitě choval. Slíbil jsem, že budu důstojně reprezentovat svoji socialistickou vlast. Jsem herec – profesionál! Protože otázky mně kladené mohou být ve francouzštině nebo němčině (oba jazyky jsou ve Švýcarsku úřední), dostal jsem dva tlumočníky. ‚Já nepotřebuji tlumočníky, ovládám oba jazyky, a v případě potřeby budu mluvit italsky, protože i italština patří k úředním jazykům.‘ Tlumočníky odvolali.

Vladimír Libovický v Psárech.

Na večeri jsem byl ústřední postavou. Vedoucí delegace prohlásil, že je pro něj štěstí vidět živého ‚mistra Libovického‘, který už v roce 1939 okouznil švýcarské publikum svým tancem na festivalu v Curychu a ve válečném období založil Polské polní divadlo, se kterým sehrál více než sto padesát představení v několika táborech Švýcarska. Jako režisér a choreograf hlavních divadel Curychu, Ženevy a jiných měst uvedl na scénu několik baletů a oper, ve kterých sám účinkoval jako sólista. Samozřejmě, že mu to vše dopředu připravili. Poděkoval jsem za pozvání a politický azyl, který jsem dostal ve Švýcarsku v roce 1939 nejenom já, ale tisíce českých antifašistů. Na otázku o mém dalším údělu po Švýcarsku jsem hovořil o účasti v zahraničí v československé armádě v Anglii. O Vojenském uměleckém souboru Víta Nejedlého atd.

Když se mě zeptali, co dělám nyní, tak jsem odpověděl, že můj věk přes sedmdesát let mi nedovoluje tančit, ale socialistická vláda mi dala důstojný důchod, jsem na zaslouženém odpočinku a v pokoji dožívám svůj věk. Na své chatě maluji. Jedno dílo jsem přivezl s sebou a daruji ho delegaci jako poděkování za pomoc v době války. Otázkám, odpovím a bouřlivému potlesku nebylo konce. Byl jsem donucen pronést přípitek na československo-švýcarské přátelství. Jedním slovem, zahrál jsem svoji úlohu jako kdysi na jevišti – výborně.

Po večeri mě odvezli do nějakého domu, kde mě převlékli do mého obleku a odvezli zpět do Psár. Za několik dnů ke mně přijel kancléř prezidentské kanceláře s tím, že prezident dal příkaz dát mi státní byt v Praze ve čtvrti, kterou si vyberu. Kategoricky jsem odmítnul, protože jak budou beze mě žít kočky, včely, květiny, jabloně a hrušky. Děkuji. Ale byl bych rád, aby k mé chatě udělali silnici, aby v případě onemocnění sem mohla dorazit pohotovost. A opravdu, za nějakou dobu do Psár přijely ‚Silniční stavby‘ se svojí technikou a od vesnice do mého domu (přes půl kilometru) udělaly asfaltovou cestu. To byl největší honorář mého života“.

Před úmrtím Vladimír Libovický bezvadně sehrál ještě jednu „divadelní roli“. Věděl, že jeho zdravotní stav je beznadějný a nechal vytisknout osmdesát oznámení o svém úmrtí a pohřbu. Na obálky se známky napsal adresy svých příbuzných a kamarádů a mělo se do nich vložit parte s dopsaným datem úmrtí a hodit do poštovní schránky. Do některých obálek vložil pozvání na oběd do restaurace. Kromě toho zprávu o své smrti vlastnoručně předepsal na dvanácti telegramech, kam se stejně tak mělo dopsat pouze datum. Jeden z telegramů byl adresován rodině Mikuláše Mušinky. Pohřbu v pražském krematoriu se zúčastnila stovka lidí. Až z proslovu na rozloučenou se všichni dozvěděli o složité životní cestě Vladimíra Libovického. Urna s jeho popelem byla uložena na hřbitově v Radotíně u Prahy.

VII. *Vladimír Libovický podle svého životopisu uloženého v SOA
Plzeň*

V l a d i m í r L I B O V I C K Ý
=====

Baletní mistr, choreograf a režiser.

Narozen dne 10.11.1906, v Novinách-Českých, (osada česká na Volyni-ukrajna), jsem Volynský Čech. ~~Studoval~~ Rodem pochází ze selského rodu. Národnost česká. Studoval u Elizavety Nikolské v Praze, a před tím u Avramenka na Ukrajině. Byl členem:

Velká Opereta v Praze tanečník (v době studie)

Arena na Smíchově, (v době studie)

Slovenské Národní divadlo v Bratislavě, solový tanečník.

Zemské divadlo v Užhorodě, jako šefrežiser a choreograf (tanečník a herec)

Nová Scena v Chustu, šefrežiser a choreograf.

Pražský balet (Nikolská) choreograf a solový tanečník.

Městské divadlo v Curychu, Švýcarsko, solový tanečník.

Grand Théâtre de Genève, jako solový tanečník.

Městské divadlo v Luzern (Licern) Švýcarsko, jako baletní mistr a choreograf, solový tanečník. Přitom založil a vedl (160) koncertů dal pro inter-

nované Poláky, rusy, francouze, Engländer, Američané - ve Švýcarsku.

Po osvobození. (byl v západní armádě).

Pražské divadlo pro mládež, Praha, jako choreograf a režiser.

Armádní umělecký soubor (AUS-VN) Praha, choreograf a solový tanečník.

Nemoc - pater.

Vedoucí souboru - Volynských Čechů v Žatci. Choreograf.

Ukrajinské Národní divadlo v Prešově, choreograf.

Ukrajinský poddukelský soubor v Prešově, choreograf.

Překlady: Taras Ševčenko: Nazar Stodoła, z ukrajinštiny.

Valentin Katajev: Syn pluku. z ruštiny. a režie.

Lubimova: Serioža. a režie.

Andersen-Švarc- Sněhová královna, choreografie a režie.

Pravdinova- Dva darky, z ruštiny.

Pravdinova. Dva darky, ddo ukrajinštiny.

Vlastní lit.práce.

"Marijka" libreto (režie a choreografie)

"Bránily svou vlast", hra pro zájmové kroužky na školách.

"Zpíváme a tančíme - když je třeba válčíme", pásmo. AUS.

"Na prehu more", pásmo v polštině.

"Vítězství ducha", pásmo v polštině.

(Vyhledejte si časopis "Divadlo" ze dne 31.XII, 1945, (článek, Hercí v odb

ji.)
Celkem 32 roků prac.

Srdečně zdraví

W. Libovický

VIII. *Vladimír Libovický podle České divadelní encyklopedie*

Tanečník, choreograf, loutkář, režisér, žák J. Nikolské, tančil ve Velké operetě a Městském divadle na Královských Vinohradech i v Aréně na Smíchově, byl prvním sólistou SND Bratislava 1934–37 (jevištní partner E. Fuchsově–Lehotské), poté ředitelem divadla v Užhorodu, režisérem a choreografem v Chustu. Za války působil jako tanečník a choreograf v Ženevě, Curychu a Lucernu, byl dobrovolníkem československé zahraniční armády. Po válce tančil v pražském divadle pro mládež (1945/46), založil v Praze taneční složku AUS VN (1946) a byl choreografem Ukrajinského národního divadla v Prešově (1954–57). Napsal libreto a jako choreograf uvedl premiéru baletu „*Marijka – Karpatská rapsódie*“ Radovana Fest-Spišiaka (1955), byl také režisérem a choreografem prvního programu slovenského souboru PULS (1957).

Mistr Vladimír Libovický v některých svých rolích.

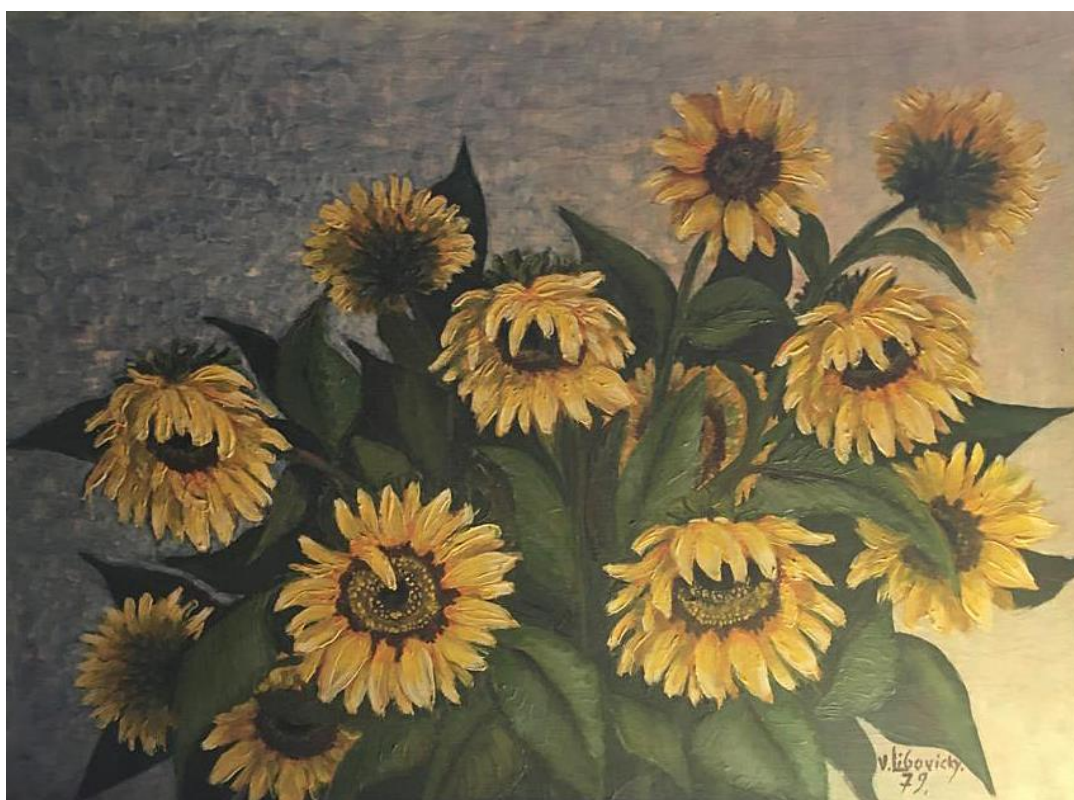
IX. Vladimír Libovický a současnost

Podle rodokmenu rodiny Libovických dnes není žádný mužský potomek, nositel tohoto příjmení. Poslední byl syn jeho bratrance Jaroslava, který zemřel v roce 2017. Jeho dcera byla v nedávné době oslovena majitelem muzea v Leducích u Slaného, odkud pocházeli předkové a požádána o spolupráci. Muzeum připravuje expozici o Vladimíru Libovickém a jeho rodu. Stejně tak obec Psáry, kde Vladimír téměř dvacet let pobýval, si připamatovala 110. výročí narození tohoto psárského občana. Jeho rodná obec Noviny České na Ukrajině nedávno vzpomenula svého nejslavnějšího rodáka v okresním tisku. Zveřejnili zajímavou informaci o selském muzeu, které bylo otevřeno v šedesátých letech minulého století. Bylo umístěno ve staré škole a bylo zde hodně zajímavých exponátů. Jeden z největších sálů byl historický, ve kterém byla celá zeď s vystavenými předměty věnovanými Libovickým. Jeden z nich byl i vavřínový věnec, který dostal jako odměnu za vítězství v soutěži v Paříži. Dlouhou dobu bylo vyznamenání jedním z nejceněnějších exponátů v muzeu. Na konci sedmdesátých let bylo muzeum zavřeno a není známo, kam se exponáty přemístily. Kde je nyní onen vavřínový věnec, nikdo neví jistě. Na začátku osmdesátých let byl areál prodán soukromé osobě, která rozebrala muzeum na materiál a postavila nový dům. Vladimír Libovický je uveden jako osobnost narozená v obci Noviny České i na stránkách Wikipedie jako baletní mistr, režisér a choreograf evropského jména.

Z přímých příbuzných Vladimíra žijí potomci jeho sestry Anny Ťokové a Žofie Millerové a potomci druhé manželky jeho otce Kateřiny Kracíkové, kteří ho osobně znali a podělili se o své vzpomínky. Dále jsou zde potomci jeho bratranců a sestřenic po linii bratrů jeho otce a další členové jejich rodin. Vladimír hodně cestoval, působil v zahraničí, dlouhá léta žil v odloučení. A tak se bohužel s jeho jménem v dnešním tanečním a kulturním světě téměř nesetkáme. Podle zmínek v dobovém tisku na samotě v Psárech prý psal své paměti. Ty však nikdy nevyšly tiskem ani se nezachovaly v rukopisné podobě. Údajně měl Vladimír s Jindřichem Duškem, předsedou Kruhu přátel volyňských Čechů připravovat knihu o volyňských Čechích, ale také není evidována v žádné databázi. Víme, že Vladimír sepsal spolu s Vladimírem Fickem Kroniku obce Noviny České, odkud pocházel. Kronika je založena na stránkách SČVP pro potřeby členů sdružení. Na konci roku 2023 byla přeložena do ukrajinštiny a uveřejněna v místním tisku v obci Noviny. Také daroval více jak sto archiválií ze své umělecké kariéry Divadelnímu oddělení Národního muzea v Praze a další jsou uloženy v divadelním fondu Státního archivu v Plzni. Poslední aktivita z měsíce listopadu 2023 byla přednáška na vědecké konferenci

v Dubně na téma Vladimír Libovický – volyňský Čech, který sloužil Ukrajincům, Čechům a Evropanům. Obsáhlý materiál přednesl Vjačeslav Šlachový, potomek volyňských Čechů žijící v Rovně, historik a publicista, který se osobností Vladimíra Libovického také dlouhá léta zabývá. Použil všechny archivní podklady, které jsem o Vladimíru Libovickém získala a zdokumentovala a doplnil referát o své rešerše.

Moje vzpomínky na strýce Vladimíra z dětství na Žatecku, kde jsme v padesátých letech minulého století společně žili, jsou sice mlhavé, ale přesto jsem našla dostatek materiálů, abych mohla přiblížit tohoto volyňského Čecha jako výjimečnou osobnost kulturního a společenského života první poloviny dvacátého století. Výstižně ho charakterizuje tanečnice Nina Jirsíková (1910–1978), která se s ním stýkala až jako starším pánem v důchodu. Ve své vzpomínkové knize říká, že byl tanečníkem, partyzánem a bojovníkem za lepší zítřky celou svou životní prací.

Oleový obraz Vladimíra Libovického vytvořený v roce 1979 zřejmě v Praze.

Použité prameny a fotografie

GURECKÝ, Josef. *Kulturní život v Žatci 1945-1948*. Ústí nad Labem, 30. 6. 2021, 134 s. Bakalářská práce. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, Filozofická fakulta, Katedra historie. Vedoucí práce PhDr. Jaroslav Rokoský, PhD.

HRONKOVÁ, Libuše. Jurij Šeregij a Vladimír Libovický – koryfeje ukrajinského divadla na Zakarpatské Ukrajině a jejich dary Divadelnímu oddělení Národního muzea. *Časopis Národního muzea*, Řada historická, 2018, 187, 1-2, s. 23-40.

JIRSÍKOVÁ, Nina; HRONKOVÁ, Libuše, ed. *Vzpomínky tanečnice*. 1. vyd. Praha: Národní muzeum, 2013. 246 s.

MUŠINKA, Magda. Volinskij Čech Volodimir Libovickij V (1906-1984): Korotkij žittepis. *Naukovi zapiski. Seria „Istorični nauki“*. 2013, 21, s. 212-215.

Rodinný archiv a rodokmen.

Databáze VÚA-VHA Praha.

Databáze Státního oblastního archivu v Plzni.

Periodikum *Věrná stráž*.

Periodikum *Zpravodaj Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel*.

Periodikum *Gomin Mlynov*.

Periodikum *Svoboda projevu Ternopol*.